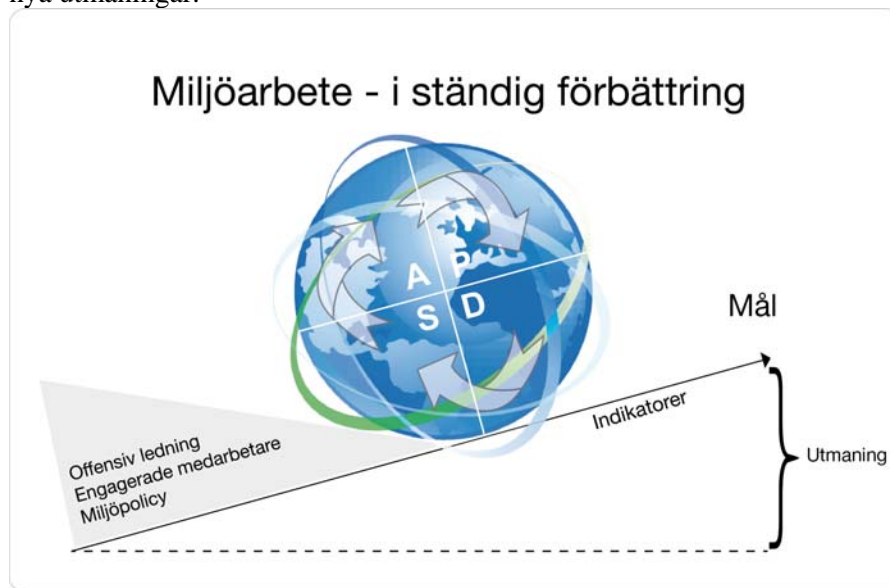

Miljöredovisning 2011

Landstingets systematiska miljöarbete

Det systematiska miljöarbetet är integrerat med landstingets planerings- och uppföljningsarbete. Miljöarbetet avrapporteras regelbundet via månads- och delårsrapporter. Med utgångspunkt från miljöpolicy som antogs av fullmäktige i december 2007 har miljömålen konkretiserats inom huvudområdena Energi, Transporter och Produkter.

Miljöarbetet är ett ständigt processororienterat förbättringsarbete som kräver nya utmaningar.

Figur 1 Processen – Att ständigt förbättra miljön kräver allas engagemang
(PDSA=Plan, Do, Study, Act)

Huvudprincipen är att miljöansvaret följer verksamhetsansvaret på alla nivåer, i alla verksamheter.

Landstingets regionala arbete ur ett klimat- och miljöperspektiv

Landstinget har en betydande roll i det regionala utvecklingsarbetet där minskad miljöpåverkan genom god hushållning med naturresurser är ett av grundkraven i de regionala tillväxtprogrammen (RTP).

Landstinget samverkar i miljöfrågor med bl a Länstrafiken, Norrbottens Energikontor (NENET), Trafikverket Region Nord, Kommunförbundet, Länsstyrelsen, ALMI Företagspartner och de andra landstingen i norra regionen. Genom sitt medlemskap i Assembly of European Regions (AER) och Conference on Peripheral and Maritime Regions (CPMR) arbetar landstinget med klimat- och energifrågan på en internationell nivå.

Några områden som landstinget varit aktivt i under 2011:

- Inom ramen för den länsövergripande klimat- och energistrategin medverkat i styrgruppen för implementering av åtgärder.
- Aktivt medverkat i Europaforum Norra Sveriges arbetsgrupp inom klimat, miljö och energi.
- Varit ett regionalt resurstöd till Länsstyrelsen i dess arbete med att hålla ihop energieffektiviseringsarbetet inom länet (EES-stödet).
- Deltagit i arbetsgrupp vid SKL och Energimyndigheten för framtagande av skriften: "Nyckeltal energi och klimat 2011, Byggnader, transporter och utsläpp".
- Aktivt deltagande i AER (Assembly of European Regions) genom ordförandeskapet i AERs arbetsgrupp för energi samt som föredragshållare vid AERs medverkan i 'NEAR International Forum' i Seoul och i energikonferensen 'Energiaia' i Montpellier.
- Deltagit tillsammans med tio andra europeiska regioner i intereg-projektet More4NRG som syftar till att stärka utvecklingen av regionala strategier för förnybar energi och energieffektivitet genom att utbyta bästa praxis om hållbar energipolitik och gemensamt utveckla ett styrverktyg för att mäta effekterna av hållbara regionala energistrategier. Projektet avslutades september 2011.

Grans Naturbruksgymnasium har tillsammans med jordbrukare i Sjulnäs-Infjärdensområdet bildat ett aktiebolag i med syftet att framöver framställa biogas från gödsel etc. Landstinget äger 5 procent av aktierna och är med i styrelsen.

Kalix Naturbruksgymnasium deltar i samverkan med Övertorneå kommun och ett antal externa aktörer, bl a LKAB och Sveaskog i ett skolskogsprojekt som går ut på att med ökad skogstillväxt binda koldioxid och därvid skapa handelsbara sänkkrediter.

Norrlandstingens samverkan inom energieffektiviseringsområdet har sedan 2004 resulterat i betydande energieffektiviseringsvinster för de berörda landstingen. Det som är mest glädjande är att den förut ökande elanvändningen kunnat bromsas och även minska. Minskningen har varit i storleksordningen 3- 9 procent för de olika landstingen. För Norrbottens läns landsting var minskningen 5 procent.

Landstingets miljöpriser

Internt miljöpris

Det interna miljöpriset delades ut för fjärde gången. Priset tilldelades division Service för en ur upphandlings- och miljösynpunkt unik banbrytande insats inom området livsmedelsupphandling.

Visionen inför upphandlingen var att upphandla livsmedel, med en ekologisk inriktning, av hög kvalitet till ett konkurrenskraftigt pris där de mindre livsmedelsföretagens leveransförmåga skulle beaktas.

Genom att dela upp upphandlingen i ett antal mindre poster skulle även de mindre lokala företagen ha en chans att få vara med och konkurrera om att få leverera livsmedel till landstinget.

*Bild 1:
Victoria Arenbro, Theresa Hägglund, Britt-Marie Oscarsson och Stefan von Below gläds över det interna miljöpriset.*

Externt miljöpris

Norrbottnens miljöpris delas ut av landstinget i samverkan med ALMI Företagspartner Nord.

Föreningen Norrbottens Flora och dess stöttepelare Irma Davidsson tilldelas 2011-års miljöpris för ett systematiskt långsiktigt utvecklingsarbete inom området biologisk mångfald. Föreningen har tagit fram den första landskapsfloran för Norrbottens län. Artinventeringen av floran i Norrbotten har engagerat mer än 300 botaniskt kunniga, såväl lokala amatörer som nationella och utländska fackbotanister, som finkammat alla delar av landskapet. 27 av arterna har påträffade för första gången i Sverige. Nio arter har beskrivits eller kommer att beskrivas som nya för vetenskapen.

*Bild 2:
Irma Danielsson och Kerstin Haraldsson från Norrbottens Flora fick motta Norrbottens miljöpris för föredömliga miljöinsatser inom området biologisk mångfald.*

Energi

Ur landstingets miljöpolicy: *Det övergripande målet är att använda energi mer effektivt, öka användningen av förnybara energikällor samt att minska den totala förbrukningen.*

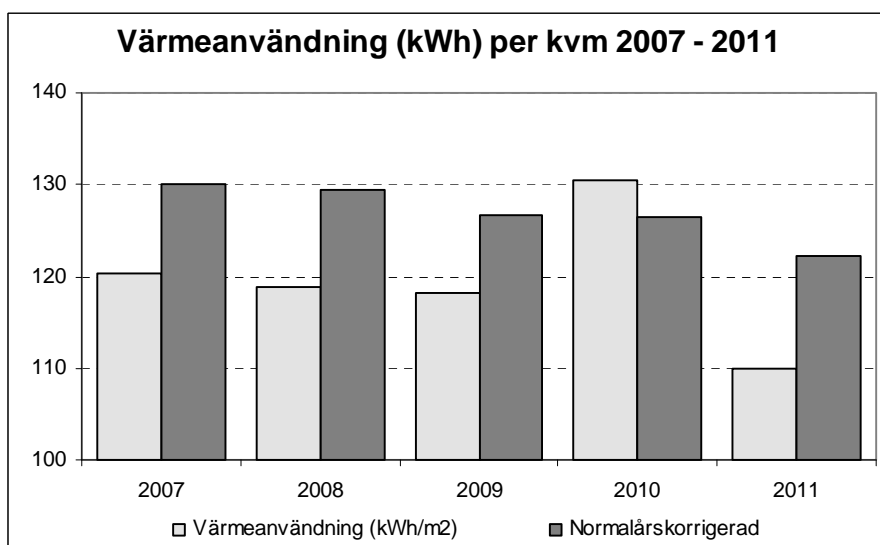
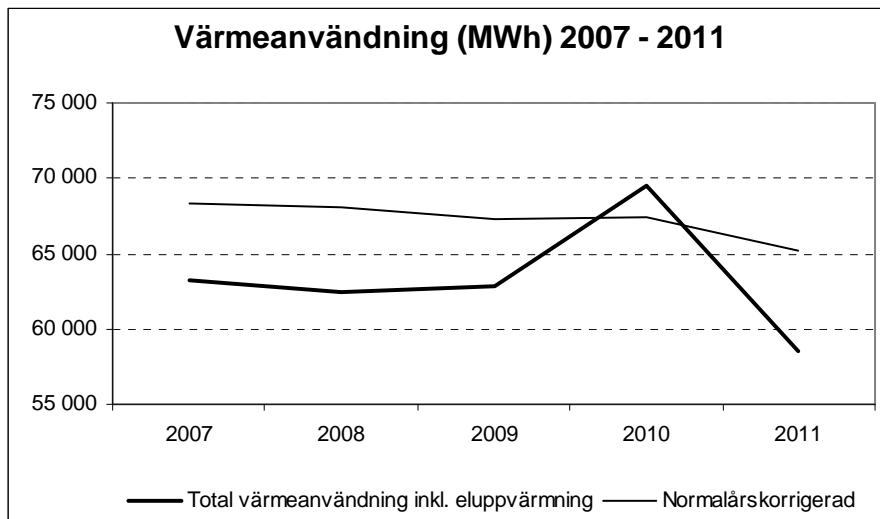
Mått	Mål 2014 (kWh/m ²)	Utfall t o m 2011 verklig förbrukning (kWh/m ²)	Utfall t o m 2011 normalårskorrigerad förbrukning (kWh/m ²)
Värmeanvändning exl. elvärme i	116	109 (2011) 129 (2010)	122 (2011) 125 (2010)

kWh/m ² (%) jämfört med basåret 2009 (2009: 125 kWh/m ²)			
Total elanvändning inkl. elvärme i kWh/m ² (%) jämfört med basåret 2009 (2009: 99 kWh/m ²)	95		97 (2011) 99 (2010)

Uppföljning och aktiviteter

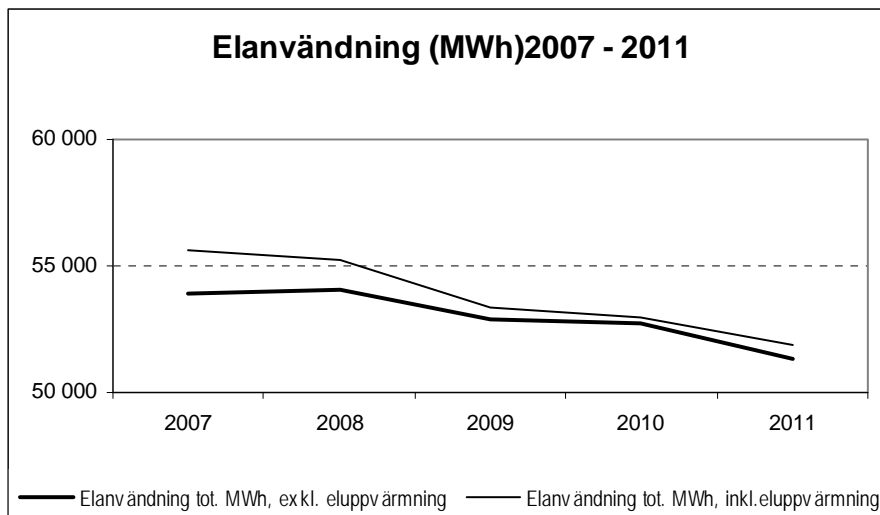
Värmeanvändning

Den totala värmeanvändningen 2011, inklusive elvärme, uppgick till 58,6 GWh (normalårskorrigerat 65,2 GWh). Under 2011 minskade värmeanvändningen inklusive elvärme med 16 procent jämfört med 2010 främst på grund av att vintern 2011 var betydligt mildare än 2010. Normalårskorrigerat motsvarar det en minskad värmeanvändning med 3,3 procent.

Elanvändning

Elanvändningen exklusive elvärme uppgick till 51,3 GWh vilket är 2,7 procent lägre än 2010. Den totala elanvändningen har minskat med 2,1 procent jämfört med 2010. En bidragande orsak är att vintern varit betydligt mildare med minskad motorvärmingsanvändning som följd.

Åtgärder inom energieffektivisering under 2011

Åtgärderna inom energieffektivisering i landstingets fastigheter har framförallt vad gäller el att har varit omfattande. Exempel på energiåtgärder 2011 är:

- Energieffektivisering av utomhusbelysning i Gällivare- och Kalix sjukhus
- Energieffektivisering av belysning i korridorer i Kiruna Sjukhus
- Sektionering av ett ventilationssystem i Kalix sjukhus som möjliggör behovsanpassad ventilation
- Pågående omfattande energieffektivisering av landstingshuset med tilläggsisolering och installation av visualiseringsutrustning för brukarmedverkan
- Pågående energieffektivisering av belysningen i de allmänna ytorna i Björkskatans vårdcentral
- Tilläggsisolering av tak i del av Sunderby Sjukhus
- Utetemperaturkorrigering av ventilation på Garnis
- Det nya hotellet på Sunderby sjukhus projekteras för att uppfylla högt satta energikrav.
- I Grans Naturbruksgymnasium planeras en utbyggnad av fjärrvärmenätet för att kunna tillgodose hela skolans uppvärmningsbehov med fjärrvärme

Energistrategi

Landstinget har fått beviljat statligt stöd för energieffektivisering om 345 000 kr per år i fem år. Energimyndighetens villkor är att en Energistrategi som är politiskt förankrad tas fram. Landstingsfullmäktige tog beslut antog Energistrategin i september 2011. Energistrategin innehåller planerad energieffektivisering och energisparmål fram till 2014 och 2020.

Energieffektiv upphandling och att göra byggnader mer energieffektiva är några av de åtgärder som kommer att tillämpas för att nå målen. Energistrategiarbetet omfattar också transportfrågor.

Magnetiska fält

Det förekommer frågor om magnetiska fält och risker med detta. Vid ny- och ombyggnationer tillämpar landstinget försiktighetsprincipen, vilket innebär att lokaler med onormalt höga bakgrundsvärden rekommenderas att inte användas som stadigvarande arbetsplatser.

Transporter

Ur landstingets miljöpolicy: *Det övergripande målet är att begränsa utsläpp av växthusgaser, främst koldioxid, som negativt påverkar klimat och miljö.*

Mått	Mål	Utfall t o m 2011
Andel leasade miljöfordon för persontransporter (%)	100 procent fram till 2014	86 (2011)
		81 (2010)
		48 (2009)
		15 (2008)
		5 (2007)
Tjänsteresor med bil (fordonsmil)	Minska med 5% från 2009 till 2014	-1 (2011) +2 (2010)

Landstinget är länets största organiserade persontransportör. Någon exakt uppfattning om volymen på sjukresor där reseersättning inte utgår samt personalens resor till och från arbetet finns inte men det handlar om stora tal.

Måluppfyllelse och aktiviteter

Fordonspark

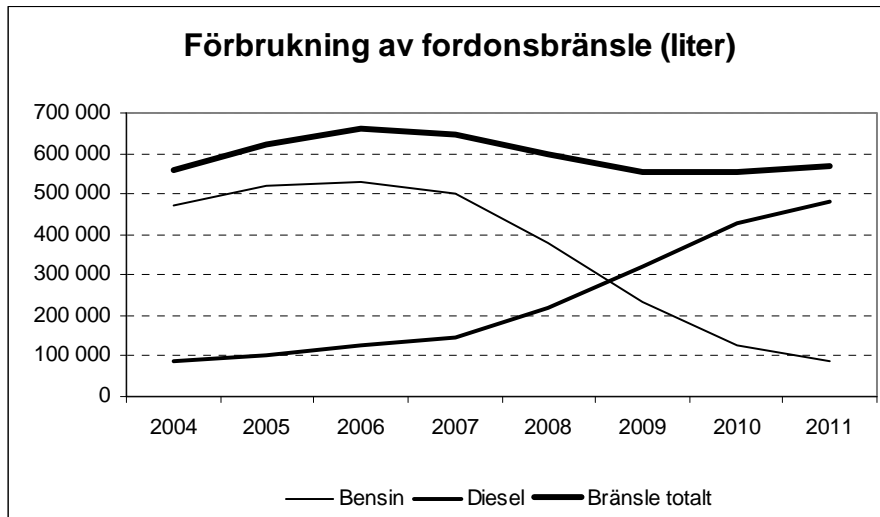
Vid senaste årsskiftet finns det totalt 453 fordon inom landstinget med ca 40 ambulanser, traktorer, ett par lastbilar och några släp inräknade. Merparten, 348 fordon, är leasingfordon. Av dessa är 321 personbilar och i övrigt mindre bussar och paketbilar.

Av de 348 inleasade personbilarna är 300 miljöbilar, 86 procent. Miljöbilarna är fördelade på 285 miljödieslar, nio etanolfordon, tre gasbilar, två elhybridbilar och en bensinbil.

Bränsleförbrukning

Den upphandlade bränslevolymen är nära nog identisk jämfört med föregående år men med en marginell ökning på 1,5 procent.

Etanol och gas är 0,9 procent av totalvolymen och skulle inte vara synbart på kurvan nedan.

ECO-driving har visat sig kunna ge en bestående spareffekt på ca tio procent men effekterna minskar när fordonen blir allt energisnålare. I första läget gäller teoretisk information motsvarande det som finns på Trafikverkets hemsida. Praktisk utbildning erbjuds personer som kör mycket i tjänsten.

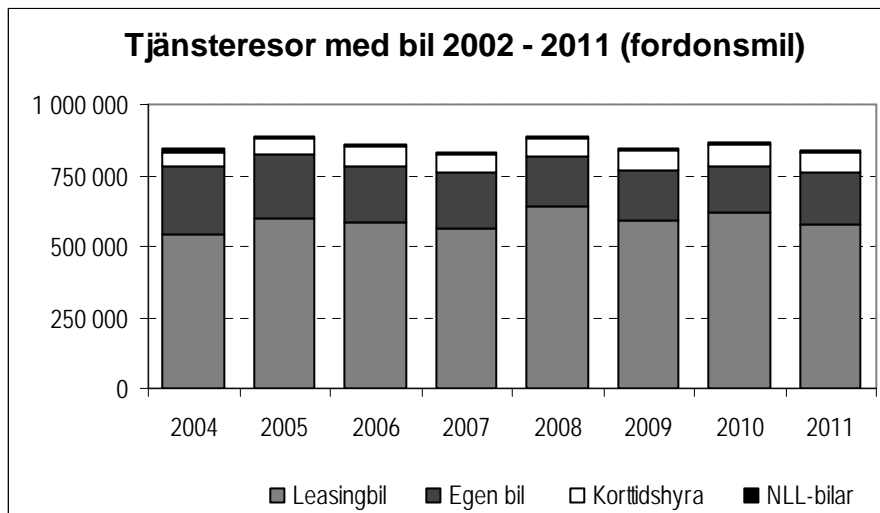
Under 2003 till 2011 har ca 350 personer gått utbildning i säker körning på is. I samband med utbildningen informeras även om ECO-driving.

NTF-Norrbotten är anlitad som ECO-drivningutbildare för landstinget.

Tjänsteresor med bil

Tjänsteresorerna i fordonsmil med bil har minskat 3,1 procent. Leasingbil i tjänsten minskar med 7 procent. Extern inhyring av fordon är lika som föregående år. Däremot ökar egen bil i tjänsten med nio procent.

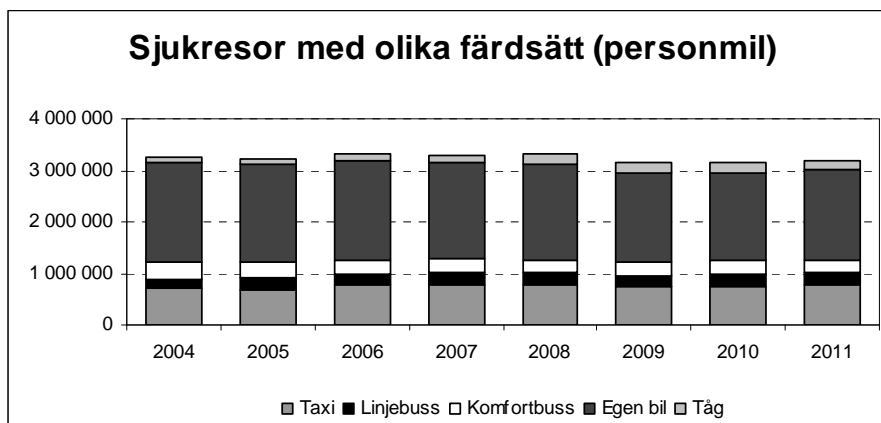
Landstingsägda och körning med privata fordon har i det närmaste helt avvecklats till förmån för leasingbilar.

*Med NLL-bilar avses av landstinget helägda bilar

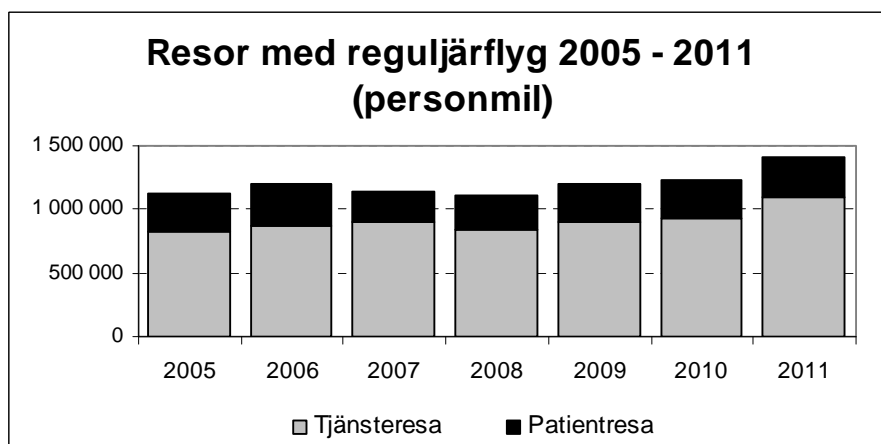
Sjukresor med bil, buss och tåg

Det samlade betalda markbundna sjukresorna har ökat med 1,5 procent räknat i personmil mellan 2010 och 2011. Antalet personmil med taxi har ökat med 3,6 procent. Det samlade bussresandet har minskat med 1,2 procent. Tågresorna minskar med 10,5 procent. Sjukresa med egen bil ökar med 1,5 procent. Antalet sjukresor som kunnat samordnas uppgick till 42,5 procent vilket är 1,4 procent lägre än föregående år.

Resor med reguljärt flyg

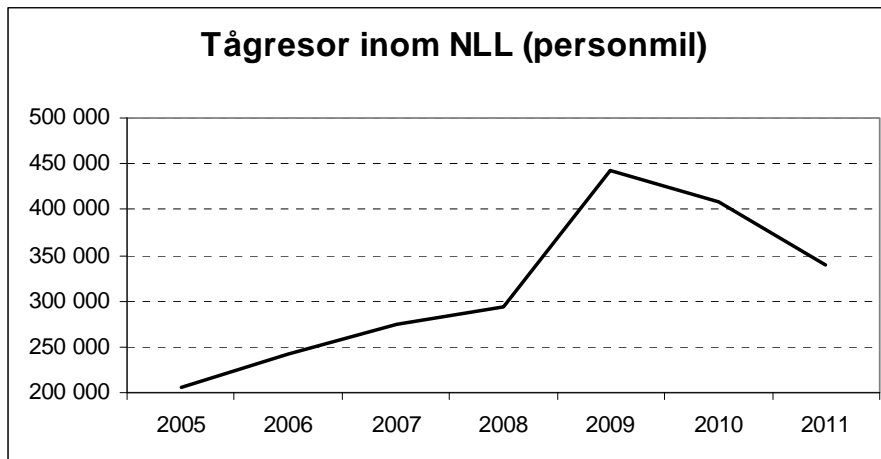
För 2011 redovisas totalt drygt 1,4 miljoner personmil med flyg varav 79 procent är tjänsteresor. Det samlade flygresandet har ökat med 14 procent i jämförelse med 2010. Det är tjänsteresorna som svarar för hela ökningen.

Resor med tåg

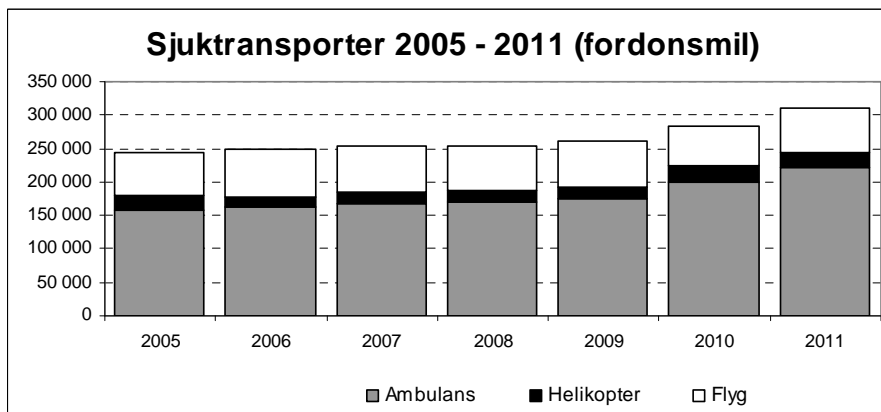
Det samlade tågresande har fortsatt att minska under 2011. Minskningen är 17 procent. Tjänsteresandet minskar med 24 procent och patientresandet minskar med 11 procent.

Minskningen av tågresande kan ha att göra med de problem som tågtrafiken haft med att hålla tiderna.

Sjuktransporter

Sjuktransporterna har ökat med nio procent från 2010 till 2011. Ambulans-transporterna på väg har ökat med 12 procent då vägambulans används i större utsträckning vid transporter till och från Norrlands universitetssjukhus. Transporterna med ambulanshelikopter har minskat med 15 procent. Emellertid har transporterna med flygambulans ökat med 12 procent.

Videokonferens/CMA Desktop

Användningen av distansmöten via videokonferens fortsätter att öka. Under 2011 uppnåddes motsvarande antal drifttimmar för hela året 2010 redan i september månads utgång, d v s ca 12 000 drifttimmar. Vid årets utgång uppgår videotraffiken till 21 650 drifttimmar.

Antalet personliga PC-baserade videolösningar, s k CMA Desktop, står för en stor del av den ökade videotraffiken. Antalet personliga CMA Desktop-anläggningar har ökat med 50 procent jämfört med 2010. Totalt har landstinget ett 40-tal fullstora videosystem, ca 80 minisystem med CMA Desktop-lösning och ca 1 500 personliga PC-baserade CMA Desktop av vilka länets kommuner står för hälften av användarna, d v s 750 st.

Första året med gemensam förvaltning av videoplattformen för landstinget och länets 14 kommuner har genomförts. Rutiner för arbetet i den gemensamma förvaltningsorganisationen samt förvaltningsplaner har utformats. Arbetet och avrapportering har skett i enlighet med förvaltningsmodellen.

Några projekt med stöd av videoteknik inom NLL har under året varit hudkonsultationer på distans, sjukgymnastik träning på distans och samordnad vårdplanering. Samarbetet med övriga landsting i regionen har fortsatt och nya samarbetsformer startats upp löpande både avseende föreläsningar, utbildning och distanskonsultationer.

Produkter

Ur landstingets miljöpolicy: *Landstingets arbete fokuseras framförallt mot material, produktgrupper och tjänster med tydlig miljö- och hälsokoppling. Landstinget ska använda produkter som är kretsloppsanpassade och bygger på principen nyttja, inte utnyttja. All konsumtion ska vara miljömedveten, energisnål och möjliggöra återanvändning.*

Mått	Mål	Resultat t o m 2011
Kvarvarande HCFC i köldmedia (kg)	HCFC avvecklas under 2012 Eftersträvan mot mer naturkyla	8 (2011) 21 (2010) 24 (2009) 45 (2008)
Utsläpp av lustgas i kg	2000 kg år 2014	2 500 (2011) 3 400 (2010)
Andel ekologiskt producerade livsmedel (kostnad av totala inköp i %)	Öka andelen till 20 % 2014	15 (2011) 6 (2010) 6 (2009)
Förändring av avfallsmängd (kg/vårdtillfälle)	Minska 5 % från 2010 till 2014	37 (2011) 36 (2010)

Måluppfyllelse och aktiviteter

Ekologisk hållbar upphandling

Landstinget tillämpar i stor utsträckning Miljöstyrningsrådets kriterier för hållbar upphandling. Internt har det funnits råd för råd för ekologisk hållbar upphandling sedan 2005 samt en miljöklassificering i tre klasser som revideras regelbundet. Av totalt 453 avtal är år 2011 72 procent miljöklassade enligt klass 3 (högsta miljöklass), 21 procent enligt klass 2 och 7 procent enligt klass 1. Klass 3 innehåller bland annat kemikalier, transporter, elektricitet och entreprenader.

Under 2011 har mallarna för upphandling av energikrävande utrustning kompletterats med kalkyleringsverktyg för LCC (livscykelkostnader) så att energiförbrukningen kan vägas in i utvärderingen. Landstingets modell för arbete med LCC har utsetts som gott exempel av Miljöstyrningsrådet

Landstinget är representerat i nationella substitutionsgruppen och teknikupphandlingsgruppen vars uppgift är att finna nya miljöanpassade alternativ till produkter för vården. Utvecklingsarbetet sker i samverkan med tillverkningsindustrin.

Uppförandekoder

Leverantörer ska respektera grundläggande sociala krav i sin verksamhet och för att följa upp detta har landstinget anslutit sig till den nationella modellen för uppförandekoder inom landstingssektorn som tagits fram av landstingen gemensamt. Prioriterade områden där uppförandekoden ska användas är instrument och rostfria sjukvårdsartiklar, operations- och engångsartiklar, handskar, sprutor och kanyler, förbandsartiklar och textilier. Samtliga upphandlingar som avser tjänster omfattar krav på antidiskriminering.

Det nationella arbetet, i samverkan med branschen, leds från Stockholms läns landsting som har anställt en nationellt verksamhetsansvarig projektledare som bl a ska hålla i branschträffar och uppföljande kontroller.

Engångs- eller flergångsmaterial i vården

Inom vården beaktas användningen av flergångsmaterial men engångsmaterial kan vara att föredra i många fall. Flergångsmaterial måste genomgå en kostsam steriliseringsprocess innefattande bland annat miljöbelastande energiförbrukning och kemikalieanvändning även om avfallsmängden till energiåtervinning kan öka något.

Lågenergilampor

Landstinget har de senaste åren gått in för att avveckla glödlampor till förmån för LED och lågenergilampor. Vid årsskiftet är 15W pæronlampan ersatt med LED-lampa, förutom det finns så kallade ugn- och kylskåpslampor kvar i glödlampssortimentet. Landstingets arbete inklusive åtgärder inom fastighetsdriften innebär en successiv övergång till lågenergilampor och framöver även LED-lampor. Den mångdubblade livslängden innebär att omsättningen minskar.

Utrustning för informationshantering

Effektivisering av IT-utrustning sker kontinuerligt. Länsteknik har i försöksprojekt, med införande av multifunktionsskrivare, vid administrativa enheter lyckats mer än halvera antalet skrivare och kopiatorer. Nu går Länsteknik vidare med pilotprojekt vid enheter inom vården och installerar multifunktionsskrivare som klarar både fax, skanning och kopiering. Ambitionen är att minimera antalet laserskrivare. Genom införande av personliga koder när du är vid skrivaren, s k ”pull-printfunktion” i samband med utskrifter minskar pappersförbrukningen.

Kemikalier

Ur landstingets regler och riktlinjer: *”För kemikalieanvändning ska en skärpt försiktighets- och produktvalsprincip tillämpas. Kadmium får inte finnas i produkter som hanteras i landstingets verksamhet. Produkter som innehåller bly ska på sikt avvecklas och helt återvinnas. En fortsatt minskning av PVC-användningen ska ske samtidigt som nya delvis ännu inte helt utprovade ersättningsmaterial analyseras noga innan de används.”*

Kemikalier. Kemikaliehanteringsprogrammet KemRisk har idag 41 800 kemiska produkter varav 27 700 ämnen registrerade, bland annat alla laboriekemikalier inom sjukvården samt tandvårdskemikalier. I Varukatalogen är kemikalier länkade till respektive säkerhetsdatablad. Fördjupad information finns att få via KemRisk som anpassats till det nya Europeiska kemikalieregulverket REACH-CLP.

Inom landstinget har under 2011 använts 96 m³ flytande rengörings och desinfektionsmedel samt 8,9 ton i granulatform. Under året har också 57 m³ alkoholbaserade desinfektionsmedel använts vilket är en dubblering sedan 2003 och en ökning med 12 procent i förhållande till 2008. Den totala användningen av flytande tvål är 9,9 m³, en volym som är tämligen konstant. Ökningen av alkoholbaserade desinfektionsmedel har en tydlig koppling till att förebygga smittspridning i influensatider och en i övrigt aktiv vårdhygienverksamhet.

Folktandvården är den division som har en mycket god kemikaliekontroll. Samtliga kliniker har from 2011 ett eget databaserat kemikalierregister. Dessa register uppdateras och inventeras varje år. En total inventering för hela Folktandvården är också utförd under 2011. All personal kan gå in och läsa produktinformationen inklusive säkerhetsdatablad för respektive produkt.

Då kemikalieanvändningen är ett förbättringsområde vid sjukhusen har en kemikalieinventering påbörjats under hösten 2011. Inventeringsarbetet har påbörjats i vid Kalix sjukhus under hösten 2011.

Lokalvård: Lokalvårdsverksamheten i landstinget har från och med 2009 börjat använda kemikaliefria städmetoder på golvytor (Twistermetoden). Golvpolsch, med starka dofter och långa torktider, har i stort sett helt ersatts med vaxer vilket innebär volymen golvpolsch har minskat från 753 liter 2003 till 100 liter 2011.

PVC-produkter: Arbetet med avvecklingen av PVC-produkter fortsätter. Samverkansarbetet mellan ett antal landsting och Miljöstylningsrådet har resulterat i att det numera finns PVC-fria alternativ på nästan alla områden inom gruppen sjukvårdsprodukter.

Köldmedia: För HCFC råder påfyllnadsstopp sedan 2002 och i landstingets kylanläggningar återstår 7,5 kg att avveckla. Målet är att HCFC ska vara avvecklat under 2012 där så är möjligt till förmån för naturliga köldmedier som kolväten, ammoniak eller koldioxid eller till HFC. De nuvarande naturliga köldmedierna är dock inte användbara i alla sammanhang varför en mindre ökning av HFC-mängderna har blivit resultatet. För att motverka detta och för att även minska mängderna HFC krävs andra kraftfulla åtgärder, t ex frysa från snö, luft eller vatten, eliminering av värmelaster samt tillämpning av Landstingsfastigheters riktlinjer för komfortkyla.

Läkemedel

Läkemedelsområdet är i dag nationellt prioriterat vad gäller att minska överanvändning av antibiotika för att undvika resistens och minimera läkemedelsrester i miljön.

Det finns i dag en svensk klassifikation över läkemedlens förmåga till ackumulering i naturen. Landstinget arbetar för att minska användningen av miljöförstörande läkemedel samt minska andelen läkemedelsrester som idag finns i kretsloppet och i våra vattendrag. Norrbottens läkemedelskommitté beaktar miljöaspekter i sina läkemedelsrekommendationer sedan 2007 samt vid läkemedelsupphandlingar.

Landstinget är via läkemedelskommittén representerad i det nationella nätverket för läkemedel och miljö. Antibiotikaområdet är ett prioriterat område i nätverket och nationella miljönyckeltal för antibiotikaområdet har tagits fram. Arbetet med att minska kassationer fortsätter. Arbetet med läkemedelssortimentet har visat att det blir färre läkemedel i förråden och att kassationerna minskar.

Lustgas

Lustgas är en klimatgas med en GWP-faktor (Global Warming Potential) som är 300 gånger större än koldioxid. Lustgas används numera nästan endast i samband med förlossningar och viss specialtandvård.

Landstinget har med hjälp av klimatinvesteringsmedel från Naturvårdsverket genomfört en omfattande översyn och effektivisering av lustgasanläggningarna.

Arbetet har slutrapporteras under 2011.

Resultatet av projektet är **att**

- Samtliga verksamheters behov av lustgas har kartlagts.
- Lustgasnäten vid sjukhus utan förlossning har avvecklats.
- Lustgasmängden per förlossning har kartlagts
- Lustgasnäten vid sjukhusen med förlossning (Sunderbyn och Gällivare) har haft en omfattande översyn och i Gällivare har det centrala systemet reducerats till att enbart omfatta förlossningsverksamheterna.
- Övervakning och tätare kontroller av de centrala lustgasnäten i Gällivare och Sunderbyn har införts.
- Verksamheter med sporadiskt behov av lustgas använder lösa tuber.
- Läckagesökningsinstrument som bygger på ultraljudsteknik har införskaffats.
- Folkandvårdens samlade lustgasanvändning har haft en total översyn.
- Personalens arbetsmiljö i samband med lustgasanvändning har kartlagts och förbättringsåtgärder har vidtagits.
- Erfarenheter om lustgasens miljöproblematik, åtgärdsarbetet samt de resultat som åstadkommit har spridits genom olika samverkans- och informationsaktiviteter där det nationella Lustgaskonsortiet haft en central roll.

Under projektperioden har landstingets samlade lustgasförbrukning minskat från 5 200 kg till 2 500 kg. Folkandvården har minskat sin lustgasförbrukning från 425 kg till 90 kg. Mängden koldioxidutsläpp har minskat med 800 ton.

Livsmedel

Den livsmedelsupphandling som genomfördes under 2010 medför att andelen ekologiskt odlade livsmedel har kunnat öka från sex till cirka 14 procent under 2011.

Grans Naturbruksgymnasium är föregångare i Norrbotten vad gäller ekologisk mjölkproduktion med KRAV-certifiering sedan 2007 och därmed en av de första producenterna av KRAV-mjölk i norra Sverige.

Landstinget tillämpar försiktighetsprincipen när det gäller användandet av genetiskt modifierade organismer (GMO) inom livsmedelsområdet. I svenskproducerade livsmedel ska det enligt LRF inte finnas någon GMO vilket även var ett krav vid den senaste livsmedelsupphandlingen.

Avfallshantering

De totala avfallsmängderna vid sjukhusen har sedan 2005 ökat från 1500 ton till 1780 ton 2011. Senaste året har avfallsmängden ökat med 3 procent. De mål som har funnits om att kunna minska avfallsmängden har således inte

gått att uppnå. En ökad användning av engångsartiklar och en ökad matproduktion vid Sunderby sjukhus bidrar till en ökad avfallsmängd.

Materialåtervinningsgraden (inklusive kompostering) är ca 30 procent. 60 procent av sjukhusens avfall går till energiutvinning. Deponering av avfall är endast någon procent. Kostnaderna för landstingets ordinarie avfallshantering 2011 är 4,1 mkr för de landstingsägda byggnaderna varav 1,9 miljoner för sjukhusen.

Några exempel på praktiska åtgärder under 2011 är:

- En kartläggning om pappersåtervinningen vid Sunderby sjukhus har genomförts under 2011. Målet är att framöver kunna sortera pappret i fraktionerna kontorspapper, tidningar/journaler, pappersförpackningar och wellpapp. Detta kommer att ge ett bättre ekonomiskt utfall än i nuläget då allt papper går i väg som allpapp.
- Från och med mars månad 2011 får alla anställda inom landstinget sina lönespecifikationer elektroniskt vilket sparar ett pappersutskick.
- En översyn av avfallshanteringen har genomförts i Luleå-Bodenområdet. Detta har inneburit att hanteringen kunnat optimeras vad gäller kärl, tömningnsintervaller och därmed har kostnaderna kunnat reduceras.

Farligt avfall. Landstinget hade totalt 123 ton farligt avfall (inklusive elektronikavfallet) 2011. En ökning med åtta ton i jämförelse med 2010. Sjukhusens farliga sjukvårdsavfall uppgick 2010 till 59 ton, en minskning med 15 ton från 2010. Vårdcentralernas farliga avfall uppgår till knappt två ton.

I många fall är det numera möjligt att sortera även farligt avfall till vanligt brännbart avfall under förutsättning att avfallet inte har varit i kontakt med en smittad eller misstänkt smittad patient. Säkerhetsskydd finns numera till både provtagningskanyl och injektionsspruta som gör att de i normalfallet kan dessa sorteras som brännbart avfall.

Elektronikavfallet tillhör gruppen farligt avfall med anledning av tungmetallförekomst. SAVO i Boden har tagit hand om 36,5 ton elektronikskrot, vilket är en marginell ökning jämfört med 2010.

Läkemedelsavfall från vården. Läkemedelsavfallet från vårdinrättningar till apoteket utgör 10 procent av den totala mängden läkemedelsavfall i länet, cirka tre ton. Rutiner för hantering av läkemedelsavfall finns anslagna på vårdavdelningar.

Ekologiskt inriktad parkförvaltning

Vid tillförsel av näringsämnen för grönytor samt växter används i möjligaste mån ekologiskt gödsel. Skadeinsekter och ogräs bekämpas mekaniskt/ biologiskt. Bekämpningsmedel används således inte på landstingets marker.

Sunderby Sjukhus parkanläggning är en ekologiskt inriktad anläggning, varför allt organiskt avfall (löv, blad, rens etc.) komposteras. Kompostjorden används sedan i planteringar och rabatter. Gräsklipp som tas tillvara används som gödning i buskage.

Entreprenadmaskiner och trädgårdstraktorer använder miljöanpassade oljor och drivmedel.

Miljöanpassat ismältningsmedel används vid halkbekämpning.

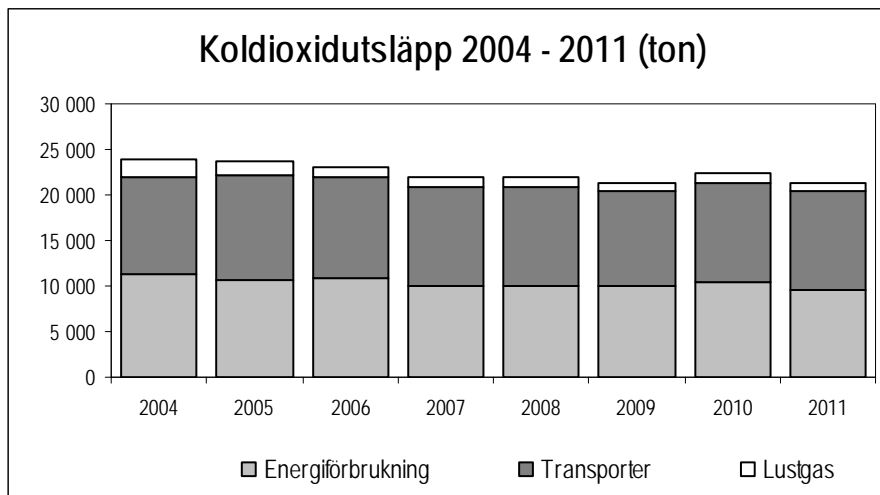
Övertalig utrustning

Arbetet med övertalig utrustning syftar till att utrustningen ska komma till nytta inom landstinget, säljas eller lämnas som bistånd med sista alternativet materialåtervinning. I ett antal år har det funnits en bra samverkan med Bodens kommuns återvinningsmarknad och SAVO som demonterat elektronik.

Från och med 2011 finns en organiserad samverkan även med återvinningsmarknaderna i 12 av länets 14 kommuner framförallt vad gäller begagnade datorer men även hjälpmedel.

Under 2011 lämnades 38 ton fragmenteringsskrot (osorterat metallskrot) för återvinning. Den externa försäljningen av återvunnet material inkl skrot gav en intäkt på mer än en 630 000 kr kronor. Under 2011 har två långradare med bistånd i form av hjälpmedel, huvuddelen rullatorer har skickats till Litauen.

Koldioxidutsläpp

Koldioxidutsläppen har från 2004 till 2011 minskat med 11 procent. Från 2010 till 2011 har koldioxidutsläppen minskat med 4,7 procent. Minskningen är på energiområdet, 9,7 procent och lustgas 26,5 procent. Inom transportområdet ökar koldioxidutsläppen med 2,2 procent.

Resor till och från jobbet och sjukresor under avståndsgränsen för ersättning beräknas generera minst lika mycket koldioxid som de som de resor där ersättning utgår.

Miljöledning

Organisation och samordning

Landstingets interna miljöledningsarbete följer landstingets planerings- och uppföljningsmodell från landstingsplan via riktlinjer till årsredovisning.

Division Service svarar för samordning av landstingets miljöarbete. I åtgärderna ingår att så långt som möjligt miljöanpassa landstingets upphandling, fastighetsförvaltning, fastighetsdrift, transporter, materialförsörjning, kemikaliehantering och avfallshantering. Divisionen ansvarar för de årliga miljörapporter som lämnas till tillsynsmyndigheten. För det praktiska landstings-interna miljöarbetet finns miljönätverk med representanter från alla divisio-

ner. Vid sjukhusen och inom division Folk tandvård finns dessutom lokala miljö nätverk.

Landstingsfastigheter har i ett antal år haft ett miljöledningssystem som integrerats med ett energiledningssystem. I Gemensam Service certifierade kvalitetsystem finns miljöfrågorna integrerade.

Miljöutbildningar och information

Miljöutbildning och information genomförs kontinuerligt. Miljödagen i februari 2011 samlade ett 175 deltagare varav ett antal via videokonferens. Miljöombuden i länet får kontinuerlig information i samband med miljöombuds träffar. Totalt har ca 580 deltagare utbildats i miljöfrågor. Extern information om landstingets miljöarbete sker årligen vid ett antal tillfällen.

Miljöstatistik

Miljöstatistik utöver det som redovisas i årsredovisningarna nås via landstingets miljö sida. Det är ett större antal grafer som bland annat visar utvecklingen på energi- och avfallsområdet uppdelat på fastigheter och sjukhus samt Folk tandvårdens miljöstatistik.

Inom ramen för det nationella miljö nätverket, landsting och regioner har det tagits fram ett tiotal nationella miljönyckeltal som i nuläget är som utvecklingsnyckeltal på kommun- och landstingsdatabas (www.kolada.se). SKL kommer att göra nationella jämförelser av landstingens och regionernas miljöarbete inom olika områden. Inom klimatområdet samverkar SKL med Energimyndigheten.

Samverkansgrupper och nätverk

Förutom de interna miljö nätverken medverkar landstinget i ett antal samverkansgrupper med tydlig miljökoppling:

- Samverkansgrupp med landstingens miljöledare.
- Samverkanskontakter med Trafikverket i miljö- och trafiksäkerhetsfrågor.
- Utvecklingsgrupper inom miljöanpassad upphandling med koppling till bland annat Miljöstyrningsrådet.
- Samverkan i norra regionen inom energieffektiviseringsområdet.
- Utvecklingsgrupper inom fastighetsområdet.

Inför 2012

Miljöpolicyens tre huvudområden Energi, Transporter och Produkter ska synliggöras än tydligare i regler, riktlinjer och redovisningar samt informations- och utbildningsinsatser ska genomföras under året.

En fortsatt utmaning är att så långt möjligt integrera miljöarbetet i det pågående förbättringsarbetet på alla nivåer. Befintliga miljömål och nyckeltal för utvecklas vidare i samverkan med de andra landstingen. Detta gäller framförallt energiområdet där vi får statligt stöd med villkor att det finns tydliga politiska mål på kort och lång sikt.

Byggnationer vid Sunderby sjukhus

I samband med om- och tillbyggnationerna av sjukhuset tillämpas höga miljökrav. Särskild fokus sätts på miljöanpassade energilösningar. Sjukhuset kommer att bli klassat som en "Green building".